

el de las diversas ramas de las ciencias de la información: el *método de las ciencias sociales*. 2. Secundariamente, y con carácter complementario o auxiliar del preceso anterior, puede ser utilizado un *método humanístico* —propio de la filología— para el análisis aislado del discurso literario que integra el mensaje informativo periodístico». Según Casasús (1988: p. 51ss.), «el hecho de que ambas influencias científicas se combinan de forma genuina hasta el extremo de crear un nuevo sistema metodológico, dotado de unos procedimientos privativos, impele aceptar que la redacción periodística es un ámbito específico del saber, una área del conocimiento vertebrada como una ciencia autónoma y desvinculada totalmente, en su actual fase de progreso, de las especialidades sociológicas y humanísticas que contribuyeron a conformar el aparato de sistematización de esta materia en sus todavía recientes orígenes históricos».

Desconozco la existencia de ese «nuevo sistema metodológico» al que se refiere Casasús y, por lo tanto, las maneras como tal sistema puede pretenderse «desvinculada totalmente (...) de las especialidades sociológicas y humanísticas». Creo por mi parte que tal desvinculación es imposible; que es precisamente gracias a sus vínculos con otras «especialidades sociológicas y humanísticas» que la periodística podrá avanzar. El propio Casasús aporta importantes pruebas de sus entronques científicos y humanísticos al llamar la atención sobre la «interdisciplinariedad» de la periodística (p. 22), al practicar con su acierto habitual la investigación histórica en Cataluña y en España, al aplicar el análisis de clases a los géneros periodísticos (p. 32 ss.) y a la «etapa doctrinaria» de la historia de la prensa

(p. 62 ss), al echar en cara a «las posiciones ideologizantes o psicologizantes» acerca de la comunicación de masas su olvido de «la naturaleza materialista del sentido de la historia» (p. 67) y, con la mayor extensión, al subrayar la existencia de «suficientes vinculaciones y abundantes paralelismos» entre las fórmulas de la periodística y las de la retórica (pp. 30 y 108 ss).

Casasús reivindica para la periodística el estatuto de ciencia «autónoma». Cabe esperar que próximos escritos determine el alcance que atribuye a esta autonomía: que sitúe a la periodística como uno de los campos de esa acumulación de saberes en plena expansión que ya ha ganado su estatuto científico propio bajo el nombre de *ciencia de la comunicación*, así, en singular.

Héctor Borrat

Gabriel Tarde, *La opinión pública y la multitud*. Taurus Ediciones, Madrid 1986.

L'edició en castellà de l'obra de Tarde que ens ocupa ha representat una bona notícia per a la cultura social i psicosocial.

Primerament, cal que diguem que es tracta d'una obra de maduresa i molt representativa de la seva activitat científica; després, que ve a palliar una situació anormal, ja que fins ara no disposàvem de cap text complet de l'autor ni en francès ni en cap altra llengua de les que són corrents en el nostre ambient cultural; finalment, ressaltem que es tracta d'un treball sociològic, que conté nombroses aportacions a la fundació de la psicologia social com a ciència, i que fa contribucions primer ordre a l'estudi del comportament comuni-

catiu dels agregats socials típics de les societats industrials.

La present edició ve encapçalada per un pròleg a càrrec d'Eloy Terrón titulat «Las aportaciones de Tarde a la teoría de la comunicación». Es tracta d'una presentació de la figura de Tarde, la seva vida, la seva obra i, especialment, les seves aportacions a la teoria de la comunicació. Naturalment, també hi ha una descripció comentada de l'obra concreta que s'edita. Aquests comentaris, precisions i crítiques són necessaris, donada la desconexença que el comú del públic culte contemporani té de Gabriel Tarde.

D'aquest pròleg esmentarem de manera especial com Eloy Terrón destaca les aportacions que Emile Durkheim i Gabriel Tarde fan a teoria de la comunicació. Terrón subratlla els punts de contacte que hi ha entre aquests dos grans autors, vertaders clàssics de la ciència sociològica, malgrat les diferències sota les quals han estat classificats i etiquetats.

L'obra que és pròpiament de Tarde consta de tres capítols: els dos primers, titulats «El públic i la multitud» i «L'opinió i la conversa»; el darrer s'anomena «Les multituds i les sectes criminals».

Tarde distingeix la multitud del públic. Per a ell, a les societats primitives l'associació consisteix sobretot en un agregat material. La cultura és rudimentària, no existeixen mitjans de comunicació desenvolupats: els contactes cal que es facin forçosament de manera directa, cara a cara. Les multituds constitueixen l'agregat característic de les societats poc evolucionades.

Tarde considera el públic com un agregat que resulta de la col·laboració purament espiritual. Les comunicacions de consciència a consciència no demanen

necessàriament l'aproximació dels cosos. No són les reunions d'homes a la via pública les que fan néixer les opinions col·lectives que es converteixen en lleis als parlaments. Els individus que formen el públic són a casa seva llegint el mateix diari i convergint la seva atenció sobre els mateixos temes. Els uneix tot una sèrie de característiques psicològiques i culturals.

Tarde ens diu clarament i manifesta que els públics es creen a l'entorn dels òrgans d'opinió. Fa jugar, doncs, un paper fonamental a la premsa en la tasca de crear públics i d'aglutinar al seu entorn els corrents d'opinió.

Però la premsa particularment i la lectura en general, ultra el seu paper de generar l'opinió pública, ajuda a la formació de la personalitat dels individus. Una tal funció de la lectura és molt important, atès que d'aquesta manera ajuda a establir les bases culturals i psicològiques sobre les quals es basarà posteriorment la presa d'acords col·lectius.

En la formació de la personalitat, segons Tarde, hi participa d'una manera molt especial la conversa. És per això que ens enriqueix amb una interessant exposició sobre la naturalesa i l'evolució d'aquest acte de comunicació tan primari i important. No cal dir que l'obra de Tarde, com també la de Gustave le Bon o la de José Ortega i Gasset són conseqüència de la situació especial que es vivia a les societats industrials des de la segona meitat del segle XIX. L'adveniment de les masses, cosa que vol dir de la classe treballadora, havia esdevingut una realitat aclaparadora i un canvi social contundent. Els alarma la nova situació. Ni Tarde, ni els altres autors esmentats no veuen clar què succeirà en el futur immediat. Els angosta l'esdevenidor de la civilització europea.

A la nostra època, molt més enfonsats en la societat de masses que no estaven a principis de segle, les descripcions, les reflexions i les pors de Tarde se'ns presenten amb la força de la seva originalitat primigènia. Tot allò que descriu de la societat de la seva època, tot allò que llavors emergia, s'ha desenvolupat poderosament. L'obra del nostre autor continua sent vigent i algunes de les seves denúncies tenen tanta o més actualitat ara que no pas quan ell les va pronunciar.

Jordi Berrio

J. Lance Bennet, *News. The Politics of Illusion*. Alex, Nova Jersey 1988.

Aquest text constitueix una de les novetats més interessants del mercat editorial nord-americà referit a la recerca comunicativa. Lance Bennet és professor de ciència política a la Universitat de Washington a Seattle i en els darrers anys ha anat evolucionant cap a l'estudi de l'impacte de la gran premsa i de la televisió nord-americana en la vida política d'aquell país. Segons Lance Bennet, a la societat nord-americana podem observar que el discurs dels mitjans de comunicació actua com a nexa d'unió entre dos discursos totalment diferenciats i de comunicació directa impossible: el discurs del polític i el discurs del ciutadà. És en aquest sentit com hem d'entendre l'acció dels *mass media* i, conseqüentment, com hem d'entendre el seu procés de formació de l'opinió pública i de l'agenda temàtica. Aquesta acció de formació de la realitat pública nacional sorgeix, segons

ell, de la gran premsa nacional que impacta la televisió i, finalment, s'expandeix a tot el públic dels mitjans de comunicació.

Des d'aquesta perspectiva general, Lance Bennet ha elaborat una obra brillant que, de manera semblant a la bona narrativa, no deixa al lector abandonar el text fins a l'acabament. *News. The politics of Illusion* s'emmarca en la línia de recerca que nosaltres coneixem amb l'expressió genèrica de «construcció social de la realitat», que ha tingut a *Making News. A Study in the construction of Reality* de Gaye Tuchman (1978) l'exponent nord-americà més conegut entre nosaltres. A diferència de l'obra de la professora del Queen's College de Nova York, plena de problemes teòrics no resolts com a conseqüència del seu mimetisme respecte a les obres dels sociofenomenòlegs que van inspirar el seu estudi, l'obra que ara comentem es caracteritza per la seva homogeneïtat metodològica i per una manca total de fissures que la fan mereixedora del nostre interès més gran i de la valoració més positiva. Efectivament, Lance Bennet opta per descriure el procés de formació de l'opinió pública en l'àmbit polític resseguint estrictament les rutines dels professionals de la informació sense cap voluntat de generalització teòrica, però amb una descripció intel·ligent de l'objecte d'estudi analitzat. Tanmateix, el caràcter crític de l'obra resulta ben evident per al lector, que assisteix a una barreja de les dades pròpies de l'anàlisi amb altres de referides a l'opinió pública nord-americana. Així l'autor inicia la seva obra plantejant-nos algunes qüestions claus com, per exemple, ¿com és possible que una representació de l'actualitat necessàriament superficial hagi d'esdevenir tan central en les nostres vides?, ¿com és possible que, malgrat estar en una societat